

SABAHATTİN ALİ'DEN MASALLAR

Mustafa Uçurum

- Roman, hikâye, masal, şiir, tiyatro, mektup, söyleşi, eleştiri türünde eserler veren; kırk bir yıllık ömrüne sığdırdığı eserleri ile günümüzün de en çok okunan yazarları arasında olan Sabahattin Ali; yazmanın bir coşkunluğa dönüştüğünü, yazdığı her eserinde göstermiş önemli bir yazarımız. Adı bugün *Kürk Mantolu Madonna* ile anılıyor olsa da onun yazdığı her kitap, bu toprakların bir parçası olmayı hak edecek bir yerliliğe sahip.

Sadece romanlarıyla değil şiir ve hikâyeleri ile de kendine özgü sesi hissettiren Sabahattin Ali; *Sırça Köşk* adlı kitabında bir araya getirdiği dört masalı ile halk kültürüne verdiği önemi göstermiş, vermek istediği mesajı masalın imkânlarını da kullanarak okurlarına aktarmıştır.

Mesaj kaygısı, Sabahattin Ali'nin birçok eserinde kendini gösterir. Hayata karşı bakışı, muhalif duruşu; sadece yazarken değil, yaşarken takındığı sorgulayıcı tavır, onun yaşam tarzı hâline gelmiş ve Sabahattin Ali'den bir "Markopaşa" ortaya çıkarmıştır.

Sırça Köşk'te dört masal var. Kitabın son bölümünde yer alan bu dört eser "Masallar" diyerek ayrılmamış olsaydı acaba biz bunlara masal der miydik? İki masalda "miş"li geçmiş zaman kullanılması, masalların tekerlemeyle olmasa da "bir zamanlar, çok çok eski zamanlarda" gibi ifadelerle başlaması, iki masalın başlığında masal ifadesinin kullanılması, anlatımlarda çok fazla olağanüstülükler olmasa da yer yer masal dilinin kullanılması, bu dört eserin masal olurluğunu pekiştiren ipuçları olarak kabul edilebilir örnekler şeklinde çıkıyor karşımıza.

Modernle geleneksel masal arasında yer alıyor Sabahattin Ali'nin masalları. Tekerlemeler, olağanüstü olaylar, cinler, periler yok bu masalarda. “Bir Aşk Masalı”, “Devlerin Ölümü”, “Koyun Masalı”, “Sırça Köşk”, Sabahattin Ali'nin masalları. “Devlerin Ölümü”nde, başlıktan hareketle hayali kahramanlar var gibi bir algı olsa da masaldaki devlerin dinazor olduğunu anlıyoruz. Masal geleneğimizde karşımıza çıkan devler, Sabahattin Ali masasında dinazor olarak kendine yer buluyor.

Masal formatında alışık olduğumuz bir üslubu da gözetmeden masallar yazmış Sabahattin Ali. Bu, sadece tekerlemelerle sınırlı değil. Yazdıklarında vermek istediği mesajı eserin içine sindirdiği sorgulayıcı mesajları masalarda da açıkça görüyoruz. “Koyun Masalı” her şeyiyle ağır bir hiciv ve ironi barındıran bir masal. Kurgusunu aşan bir anlatım var bu masalda. Toplumsal olaylara karşı oldukça duyarlı olan, yaşamak denen kaygıyı ağır bir sorgu hâlinde yaşayan Sabahattin Ali tavrını açıkça ortaya koymaktan çekinmeyen bir ruh hâletine sahip bir yazar.

Çobanın tutumlarından rahatsız olan koyunların ölüm pahasına adalet için, hak için giriştikleri mücadele anlatılıyor masalda. Sürü gibi yaşayan toplumlara ağır göndermelerin olduğu bu masal yazarın hiciv ustalığının da en güzel örneklerini sunuyor bizlere:

“Bu dünyada çobansız da köpeksiz de yaşanabilirmiş ama bunu anlamak için her defasında bu kadar kanlı kurbanlar verecek olursak pek çabuk neslimiz kurur. Bari siz gözünüzü açın da ilerde başınıza yeniden itler, hele kendilerini kurt sanan palavracı itler musallat olursa, sürüyü canavarlara paralatmadan onları defetmeye bakın!”

Sabahattin Ali, sonsuz ve sınırsız gibi görünen güce karşı. Güçlünün yanında değil karşısında olmayı yeğ tutan bir yaşamı benimsemiş muhalif bir duruş sahibi. Biliyor ki hiçbir güç sonsuz değildir. Bunu da “Devlerin Ölümü”nde görüyoruz. Masalı için neden devleri değil de dinzorları tercih ettiğini de böylelikle anlıyoruz:

“İşte böylece, bir zamanlar kudretlerine son yokmuş gibi görünen, yeryüzünden silinip gidecekleri akla bile gelmeyen bu devlerin şimdi sadece bataklıklarda tek tük kemikleri, müzelerde iskeletleri ve masalarda korkunç, fakat zararsız hatıraları kaldı.

Çünkü hayatın durdurulmaz akışı bunu böyle istiyordu.”

Masal yazı planında düğüm bölümünde ortaya konan problemler çözümde mutlu sona erer. Sabahattin Ali masalları burada da özgünlüğünü ortaya koyuyor. Mutlu son gibi bir derdin ardına düşmüyor yazar. Onun asıl

amacı insanlığa sonsuz bir mesaj iletmek. Bu yüzden mutlu sonlardan çok evrensel bir sesin ardındadır yazar. Kavuşamamalar, haksızlıklar, yıkılmalar insanlığa ders olacak bir duruş yer alır masalların sonunda. “Sırça Köşk” isimli masal yayımlandığı dönemde oldukça ses getirmiştir, uzun yıllar yasaklılar listesinde yer almış, Sabahattin Ali’yi en iyi temsil eden eserler arasında gösterilmiştir. Puta ve insanların kendilerine seçtikleri putlara karşıdır yazar. Ne olursa olsun, kim olursa olsun...

“Sakin tepenize bir sırça köşk kurmayınız. Ama günün birinde nasılsa böyle bir sırça köşk kurulursa, onun yıkılmaz, devrilmez bir şey olduğunu sanmayın. En heybetlisini tuzla buz etmek için üç beş kelle fırlatmak yeter.”

Toplumcu gerçekçi bir bakış açısına sahip olan Sabahattin Ali, masalları yazarken halk edebiyatının imkânlarını kullanarak daha geniş bir kitleye seslenmeyi hedeflemiş, kahramanları insan dışı varlıklardan seçerek (“Koyun Masalı”, “Devlerin Ölümü”) bir nevi hedef şaşırtmaya çalışmıştır. Yazdıkları ile sürekli hedefte olan bir yazarın böyle bir tutum içinde olması da gayet doğal bir sonuç olarak çıkıyor karşımıza. Toplumcu gerçekçi duruş ile masalları buluşturarak masal formatına da farklı bir bakış açısı getirmiştir.

Halk kültürüne yabancı olmayan yazar, eserlerinde yer yer kültürel öğelere yer vermektedir. Gelenek görenekler, halkın değer yargıları gibi birçok unsur onun kullanımı ile eserlerinde kendine yer bulmuştur. Yaşadıklarını yazdıklarına yansıtmaktan geri durmayan bir yazarın edebî metinleri ile karşı karşıya olduğumuzun bir gerçeğidir Sabahattin Ali’nin yazdığı tüm eserleri.

Avrupa’da bulunmuş, öğretmenlik yapmış, Anadolu’nun birçok yerinde bulunmuş bir kişinin kaleme aldığı her cümlede bu yaşanmışları görmek mümkün. Her yazar böyle bir tutum içinde olmak zorunda değil. Sabahattin Ali; yaşantısı ile yazdıkları çelişmeyen bir kişiliğe sahip olduğu için ondan bu derece cesur romanlar, hikâyeler ve masallar okumaktayız.

“Namuslu adam kalmamış bu dünyada iki gözüm. Müslümandır, namazında, orucundadır, hakkımızı yemez diyorduk ama biz onun hatırını saydıkcça o, bizim tepemize bindi. Eh, artık çocuk değiliz, yemiyoruz bu numaraları, değil mi ya?..” (“Hakkımızı Yedirmeyiz” isimli hikâyeden)

Sözünü sakınmayan, bir masal kahramanı gibi yaşayan Sabahattin Ali, yaşadığı dönemin bir kahramanı olamasa da öldükten yıllar sonra günümüzde adının anıldığı her yerde bir kahraman edası ile hatırlanmaya devam ediyor. Yazdıklarının en önemli kahramanı kendisi olarak, sır olduğu dünyanın bir yitiği olarak...